

Lausunnon antaminen valtionosuuslainsäädännön uudistamisesta**12/033/2014**

KH § 84

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään parantaen samalla sen kannustavuutta. Uudistuksen tavoitteena on, että perusopetuksen rahoitus perustuisi jatkossa nykyistä enemmän perusopetuksen toimintaympäristöä kuvaaviin indikaattoreihin. Edelleen kuntauudistusta ohjaavan lainsäädännössä otetaan käyttöön uudistusta edistäviä välineitä pyrkien myös poistamaan lainsäädännöstä sekä kuntatalouden rahoitusjärjestelmästä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä.

Valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen toimeksiannon mukaan valtionosuusperusteiden uudistamisessa tuli tarkastella muun muassa perusteiden läpinäkyvyyttä, lukumäärää, päällekkäisyyksiä, korvaustarpeita, ajankäyttöä sekä soveltuvuutta kuntarakenteen ja palvelutarpeiden muutoksessa. Tavoitteeksi asetettiin kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistaminen siten, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan vuoden 2015 alusta. Lähtökohtana on, ettei valtion ja kuntien välinen kustannustenjako uudistuksen johdosta muutu.

Valtiovarainministeriön asettama selvitysmies Arno Miettinen on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jonka mukaisesti hän ehdottaa valtionosuusjärjestelmää uudistettavaksi. Valtionosuuslaskelmat on päivitetty vuoden 2014 tasolle, ja uudet laskelmat uudistuksen vaikutuksista valtionosuuksiin ovat lausuntokierroksen aikana kuntien käytössä.

Valtiovarainministeriö pyytää kuntien ja muiden tahojen lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi 4.4.2014 klo 16 mennessä. Erityisesti lausunnoissa pyydetään kiinnittämään huomiota 1) ehdotettaviin kriteereihin, 2) ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin, 3) muiden kriteerien painoihin, 4) määrätymisperusteiden laskentaperiaatteisiin, 5) verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen sekä 6) siirtymätasauksen kestoon ja porrastukseen.

Valtionosuusuudistuksen negatiivinen vaikutus Kokemäen Kokemäen kaupungille olisi noin 122 euroa/asukas. Vuositasolla valtionosuudet laskisivat siis 0,96 milj. euroa. Laskennallinen vaikutus kunnallisveroon olisi noin 1%-yksikkö.

Kokemäen kaupungin hallintosäännön 35 §:n mukaan kaupunginhallitus antaa kaupungin lausunnot ja selvitykset, ellei asiaa sen merkittävyyden vuoksi käsitellä kaupunginvaltuustossa tai toimivaltaa ole osoitettu muulle taholle.

Oheismateriaali ja liitteet

- oheismateriaalina valtiovarainministeriön 4.2.2014 päivätty lausuntopyyntö VM064:01/2012 liitteineen
- oheismateriaalina valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen luonnos hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta
- liitteenä ehdotus Kokemäen kaupungin lausunnoksi valtiovarainministeriölle valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän

uudistamisesta

Kaupunginjohtajan päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa valtiovarainministeriölle liitteenä olevan Kokemäen kaupungin lausunnon valtiovarainministeriön asettaman selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta.

Päätös Kaupunginhallitus hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen yksimielisesti. Lausunnon loppuun lisättiin lause: Muiden keskeisten kuntien tehtäviä koskevien uudistusten ollessa täsmentymättömiä tätä uudistusta ei pitäisi vielä toteuttaa lainkaan.

Merkittiin, että talousjohtaja Tauno Mäkinen poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn jälkeen klo 17.40.

Kokouksessa pidettiin tauko klo 17.40-17.45.

Lisätietoja kaupunginjohtaja Markus Ojakoski, puh. 0500 459 009.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Kokemäellä 2.4.2014

Marianne Mäkelä
pöytäkirjanpitäjä

Jakelu

valtiovarainministeriö

31.3.2014

Lausunto valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta

Yleistä

Uudistuksen lähtökohta on hyvä ja selkeyttää nykyistä varsin monimutkaista valtionosuusjärjestelmää. Ehdotus yksinkertaistaa, selkeyttää ja samalla lisää järjestelmän läpinäkyvyyttä. Valtionosuuskriteerien määrän väheneminen on kannatettava seikka, mutta yhä edelleen kaikki ehdotuksessa olevat määräytymiskriteerit eivät ole tarpeeksi perusteltuja.

Valtionosuusuudistus tulisi voimaan vuoden 2015 alusta lukien. Uudistus ajoittuisi käytännössä samaan ajankohtaan, jolloin jo päätetyt kuntien valtionosuusleikkaukset saavuttavat huippunsa.

Kunnissa on parhaillaan käynnissä suuria muutoshankkeita/selvityksiä. Kuntaliitos-selvitykset ja mahdolliset sote-ratkaisut tulevat omalta osaltaan muuttamaan kuntien tilannetta olennaisesti sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti. Näiden muutosten toteuttaminen tulisi olla selvillä ennen uuden valtionosuusjärjestelmän toteuttamista.

Ehdotettavat valtionosuuskriteerit

Ehdotuksen mukaan kunkin kunnan valtionosuus perustuisi kahdeksan eri kriteerin ja kolmen lisäosakriteerin pohjalle. Ehdotetut kriteerit ovat taustamateriaalin perusteella pääosin sellaisia, että ne kuvaavat kunnalle aiheutuvia peruspalvelujen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia ja ovat siten valtionosuuden myöntämisperusteita.

Ehdotuksessa yhtenä kriteerinä on työpaikkaomavaraisuus. Kriteerin ottamisella mukaan valtionosuusjärjestelmään tavoitellaan selvitysmiehen mukaan kuntien kannustamista elinkeinopolitiikkansa kehittämiseen. Tavoite on hyvä ja kannatettava, vaikka se ei mitenkään liity valtionosuuksien perinteisiin määräytymisperusteisiin. Työpaikkaomavaraisuus ei kuvaa kunnalle aiheutuvia kustannuksia ja siten se tulisi poistaa valtionosuuskriteeristön joukosta. Kunnathan eivät maksa kuntalaisten lakisääteisistä palveluista sen mukaan, missä kunnassa kuntalaiset ovat töissä vaan kotikunnan mukaan. Työpaikat tuovat yhteisö- ja kiinteistöverotuloja sekä taloudellista aktiviteettia kunnalle, joten työpaikkaomavaraisuuden korostaminen myös valtionosuuskriteerin kautta ei ole enää perusteltua.

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvot

Ikäryhmien ja sairastavuuden painoarvo on esityksessä 94,4 %. Taustamateriaalista selviää, että ikärakenteen painoarvo laskelmissa on noin 70 % ja sairastavuuden noin 24 %. THL:n selvityksen mukaan sairastavuuden painoarvo kustannuseroja selittävänä tekijänä tulisi olla laskelmien mukaan esitettyä suurempi ja vastaavasti ikärakenteen esitettyä pienempi. Koska esitetty muutos nykyiseen järjestelmään on jo nyt kohtuullinen ja THL:n selvityksen suuntainen, pitää Kokemäen kaupunki esitettyä iän ja sairastavuuden kokonaispainoarvoa perusteltuna.

Ikärakenteen sisällä tapahtuu huomattava muutos, jonka mukaisesti 6-15 -vuotiaiden painoarvo nousee ja 75-v ja sitä vanhempien painoarvo laskee todella huomattavasti. Koska ikärakenteeseen perustuvan kriteerin painoarvo on niin merkittävä ja ikäryh-

KOKEMÄEN kaupunki

mäperusteiden hinnoittelu muuttuu uudistuksessa erittäin voimakkaasti, tulisi jokaisen ikäryhmän laskennalliset kustannukset perustella hyvinkin tarkalla tasolla.

Ikäryhmäjaottelun perusteita ei ole selvitetty esityksessä, eivätkä ne selviä THL:n ja VATT:n raporteista. Esityksessä ikäryhmäjaottelun sanotaan perustuvan edellä mainittuihin raportteihin, mutta raporteissa ikäryhmäjaottelun sanotaan taas perustuvan valtiovarainministeriön ehdotukseen. Myöskään tarkkoja laskelmia, joiden perusteella ikäryhmittäiset kustannukset on määritelty, ei ole esitetty kunnille.

Edellä mainitun johdosta Kokemäen kaupunki esittää, ettei ikärakenteen sisällä olevaa muutosta, jossa nuorten painoarvo kasvaa ja vastaavasti yli 75-vuotiaiden painoarvo laskee, hyväksyttäisi, vaan pitäydyttäisiin nykyisessä ikärakennepainotuksessa.

Verotulojen tasaus

Esityksessä ehdotetaan tulopohjan tasauksen painon korottamista. Tämä toteutettaisiin siirtämällä kustannusten tasauksesta noin 700 miljoonaa euroa verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasauksen. Verotuloihin perustuvassa tasausrajaa ehdotetaan nostettavaksi nykyisestä 91,86 prosentista 100 prosenttiin. Tasausrajan alapuolella olevat kunnat saisivat uudessa järjestelmässä tasauslisää 80 prosenttia tasausrajan ja kunnan oman asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta.

Mainittu 20 %:n omarahoitusosuus vähentää alhaisen verotason kuntien saamaa tasauslisää. Kokemäen kaupunki esittää, että verotulojen tasauksessa tasauslisän määrä olisi suurempi kuin esityksessä oleva 80 %. Taustamateriaalissa ei ole perusteltu, miksi on päädytty lukuun 80 %.

Muuta

Taustamateriaalissa on maininta, että valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakennemuutosta. Suhteessa tähän on jokseenkin kiusallisen oloinen sattuma, että suurin voittajaryhmä valtionosuusuudistuksessa ovat, kunnat kuntakoon mukaan ryhmiteltynä, yli 100 000 asukkaan kunnat, jotka keskimäärin voittavat 40 euroa/asukas. Samaisen kuntakokotaulukon mukaan alle 20 000 asukkaan kunnat häviävät ja eritoten alle 10 000 asukkaan kunnat, joissa keskimääräinen tappio on 91-201 euroa /asukas.

Valtionosuusuudistuksen yhteydessä terveydenhuollossa yhdeksi kriteeriksi tulisi selvittää se, miten työterveyshuolto on järjestetty. THL:n edustajan mukaan mainitulla kriteerillä on vaikutusta kunnan tuottamiin terveydenhuollon kustannuksiin. Oletettavaa on, että niissä kunnissa, joissa yksityinen työterveyshuolto järjestää aktiiviväestön terveydenhuollon, paine julkisen terveydenhuollon palveluihin on huomattavasti vähäisempää.

Muiden keskeisten kuntien tehtäviä koskevien uudistusten ollessa täsmentymättömiä tätä uudistusta ei pitäisi vielä toteuttaa lainkaan.

Kokemäen kaupunginhallitus